

Het
PAPERCUT
BOEK

.....
GEERTJE AALDERS

Met
stap-voor-stap
beschrijvingen
& knipvellen

KOSM • S

www.kosmosuitgevers.nl

 kosmos.uitgevers

 kosmosuitgevers

Eerste druk, april 2019

© 2019 Geertje Aalders/Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, onderdeel van VBK | media
Tekst & concept: Geertje Aalders
Vormgeving: Joyce Zethof
Fotografie: Geertje Aalders en Studio5982, Ronald de Boer;
Foto pagina 4: Henny van Belkom

Kosmos Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

ISBN 978 90 439 2081 0
ISBN e-book 978 90 439 2082 7
NUR 460

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, online-publicatie of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever kan echter aansprakelijk gesteld worden voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Inhoud

HOOFDSTUK 1:	Voorwoord	5
HOOFDSTUK 2:	Materialen	8
	Verklarende woordenlijst	11
HOOFDSTUK 3:	De warming-up	13
	Snij oefeningen	14
	IJsster	18
	Tafelkleed	21
HOOFDSTUK 4:	Bladwijzer	23
HOOFDSTUK 5:	Boekomslag	33
HOOFDSTUK 6:	Vogel in de boom	43
HOOFDSTUK 7:	Letters	53
HOOFDSTUK 8:	Pop-up kaart	61
HOOFDSTUK 9:	Pop-up tuin	69
HOOFDSTUK 10:	3D leeuw	79
HOOFDSTUK 11:	De boswandeling	89
HOOFDSTUK 12:	De cover	103
	Agapanthus	107
	Tijgerlelie	108
	Libelle	111
	Bloemenzee	112
KNIPVELLEN		114

Ooit vroeg iemand mij om de tekening die ik in opdracht gemaakt had uit te snijden zodat het meer kracht en expressie kreeg zonder aan frivoliteit en verfijning in te leveren. Een verdienstelijk verzoek, zo bleek, want ik kreeg de smaak nogal te pakken. Verschillende opdrachten volgden: van een verpakking voor kauwgomballenthees en een serie wandtegels tot een sprookjesboek en achttiende-eeuws behang.

Papierknipkunst is eeuwenoud. De oorsprong van de techniek, waarbij je door te knippen of te snijden een vorm overhoudt die contrast vormt met de achtergrond, ligt in het oude China. De oudste Nederlandse knipsels stammen uit de zestiende en zeventiende eeuw. Alleen de goeie stand beschikte toen over papier, mes en schaar. Dingen die belangrijk voor hen waren sneden of knipten ze uit. Van Bijbelverhaal tot jachtafereel. Van kleine priegelwerkjes tot gigantische gedenkstukken. Naast het ambacht en plezierig tijdverdrif van toen, dat nog steeds voortduurt, heeft papierknipkunst de afgelopen decennia ook een belangrijke plek ingenomen binnen de hedendaagse kunst. **De mogelijkheden van papier zijn oneindig, er valt zoveel schoonheid te ontdekken in de kleine complexiteit en zoveel verrassing in de grenzeloze reusachtigheid.**

Om ideeën te krijgen voor mijn papercuts, besteed ik veel tijd aan het onderzoeken van allerlei dingen. Ik ben graag buiten op pad, het liefst loop ik door het bos. Als je me zou zoeken vind je me niet, ik kies konijnenpaadjes en de smalle sluiproutes van reeën. Ik sta te klooiën met mijn rugzak op zoek naar de verrekijker om een vogel te bestuderen die meestal al lang gevlogen is. Ik help een mestkever oversteken. Of inspecteer een hol om te bedenken welk dier er woont. Ik achterhaal of een keutel vers is, zodat ik kan berekenen of we het zwijn nog tegen kunnen komen. Dit is nog nooit gebeurd. Mooie doorkijkjes leg ik vast in mijn hoofd, dode insecten neem ik mee.

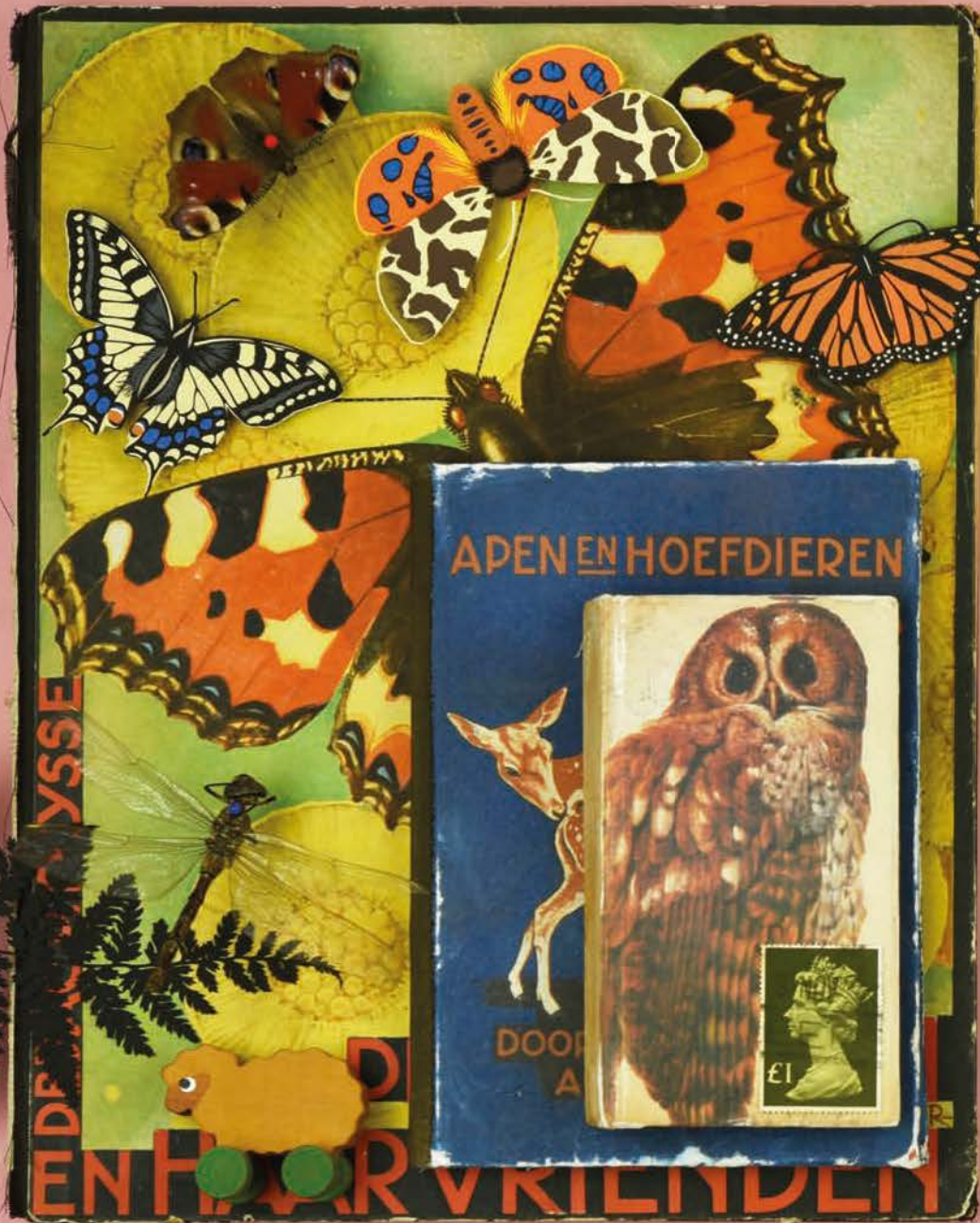
Ik zie en onthoud veel, ik verwonder me en verzamel van alles. In mijn atelier vind je veel oude spullen. Vaak zijn dit boeken met hilarische omschrijvingen van vogelgeluiden, kleurige blikjes en doosjes die met aandacht ontworpen zijn. Het stimuleert me om de tijd te nemen iets uit te zoeken en met geduld wat moois te maken. Ik vind plezier in het geluid van de wind, ruisend door een populier. In een puntgaaf radijsje. In hoe een eend een tijdje met alleen zijn billen boven water zwemt. In hoe een rups zich voortbeweegt. In het feit dat er reigers over de Albert Cuij lopen. In hoe sommige mensen op hun hond gaan lijken.

Deze kleine verhalen verwerk ik in mijn illustraties. Soms heel letterlijk, wanneer ik een mythologische vertelling naar het nu vertaal of wanneer ik een mooie bosrand omzet naar een papercut. En soms heb ik geen flauw benul van welk plankje uit de archiefkast die mijn hoofd heet het idee kwam. Honderden, zo niet duizenden papercuts ben ik verder sinds dat ene uitgesneden tekeningetje waar het allemaal mee begon. Ik maak ze inmiddels zó ingewikkeld dat ik het vaak zelf ook niet meer begrijp.

Voor jou is er dit handboek, met stap-voor-stap handleidingen, tips en trucs om de fijne kneepjes van het vak te leren, inzicht in originele projecten en knipvellen om je op weg te helpen. Je begint met een warming-up om je penmes en het snijden goed in de vingers te krijgen, werkt daarna een eerste eenvoudige papercut uit en baant vervolgens je weg door steeds uitdagerdere opdrachten.

Veel plezier met papier!

Geertje

INSECTEN (Mimicry)

Wandelende bloem
Wandelende tak
Wespv�inder
Wandelend blad

WES

Middelste wesp
Boschwesp
Hoorhaarwesp
Zielwesp

VELDBLOEMEN

Boterbloem
Dagkroeksbloem
Vogelwikke
Steenanjer

VLINDERS

Wespv�inder
Lucevler
Paard-witte
Argusvler

AUS AUSLÄNDISCHE

Beli NH. 200

LEVERPASTEI

Fa. B.F. Linthorst

IJSSELMUIDEN (BIJ KAMPEN)

LIMONADE GAZEUS

A.V.G.

FRUIT SODA

N.V. VAN ANTOON VAN GELDEREN CULEMBORG

Materialen

Goed materiaal is belangrijk om fijn en veilig te kunnen werken en natuurlijk voor het mooiste resultaat. Sommige materialen heb je waarschijnlijk al in huis. Kijk voor vliespapier bijvoorbeeld eens in een schoendoos. Voor andere materialen, zoals een echt goede snijmat en een flinke voorraad reservemesjes, kun je naar een hobbyzaak of winkel met kunstenaarsbenodigdheden.

• PAPIER •

De basis

Het juiste papier kiezen is van groot belang voor papercutting. Te dik papier is niet goed uit te snijden, te dun papier scheurt te snel tijdens het werken. Ideaal voor deze techniek is papier van tussen de 120 en 135 gram. Maar het gewicht van je papier is niet het enige aandachtspunt: papier kan ook te hard en stug zijn om te snijden, bijvoorbeeld door de gebruikte lijm in het papier, de toevoeging van kalk, of vanwege de coating. Papier kan daarnaast een lange, houten vezel hebben, ook dat snijdt niet fijn. Je kunt dit testen door het papier uit elkaar te trekken: ontstaat er een zachte, viltige, fluffy rand dan heeft het een lange vezel. Stevig maar soepel papier dat goed te buigen is en waarin je makkelijk een rechte, harde lijn scheurt, of een scherpe vouw kunt vouwen is geschikt.

Origamipapier

In het eerste hoofdstuk van dit boek gebruik je origamipapier of vouwpapier. Dit papier is zo dun dat je het na vier

keer dubbelgevouwen nog door kunt snijden. Voor 1 laag papercutting is het echter te dun en vezelig.

Vliespapier Je gebruikt dit flinterdunne papier om een mooie quote over te trekken en vervolgens dubbel uit te snijden uit een gekleurd vel. Je zou ook overtrekpapier kunnen gebruiken, echter dit is vanwege het hoge gehalte aan kalk niet geschikt om uit te snijden.

A5-kaart

Een dubbelgevouwen vel A4 papier van 230 gram voorzien van vouwrijs.

Vouwbeen

Een vouwbeen is een heel glad afgerond latje gemaakt van been of plastic.

Je gebruikt het om een lijn te rillen alvorens je het papier vouwt.

• TEKENEN •

Potlood

Tenzij anders aangegeven gebruik je in dit boek een grijs HB potlood. Dit is niet te hard zodat je geen afdruk achterlaat, en niet zo zacht dat het vlekt.

Wit potlood

Wanneer je op een donkerder gekleurd vel wil papercutten, is het plezierig om met een witschrijvend potlood te tekenen.

Gum

Je zou het misschien niet zeggen, maar een goede gum is belangrijk! Sommige goedkope gummien laten een dun laagje achter dat het uitsnijden van je papier bemoeilijkt. Evenmin wil je vlekken of kreukels. Er zijn fijne gumsticks in penvorm verkrijgbaar, of gebruik een zachte, soepele potloodgum.

Puntenslijper

Gebruik regelmatig je puntenslijper, ►

Snij oefeningen

Voor deze oefening heb je nodig: minimaal drie vouwblaadjes, een potlood, een gum, een liniaal, een penmesje met reservemesjes en een snijmat.

1. Leg een vouwblaadje op een vlakke ondergrond voor je en teken met behulp van een liniaal een aantal lijnen op je vouwblad. Zet ze steeds dichterbij elkaar. Teken er daarna ook een stippelijntje of onderbroken lijntje op. En verder nog een slingerlijntje en een zig-zaglijntje.

2. Pak een ander vouwblad en teken hier cirkels op, van groot tot steeds kleiner tot je bij een stip uitkomt.

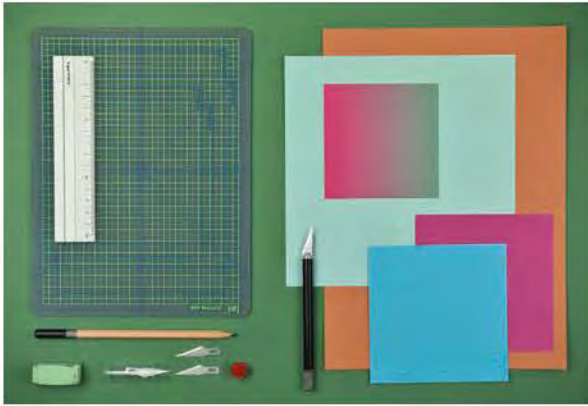
3. Doe hetzelfde met vierkanten op weer een nieuw vel papier. Teken daarna op hetzelfde vel een heleboel kleine vierkantjes in rijen naast elkaar.

4. Ga nog even door op hetzelfde vel en teken een gewone ster en een ster met een dubbele rand. En dan nog een hartje en een dubbele kromme lijntje met blaadjes eraan. Deze figuren ga je uitsnijden.

5. Zet nu voorzichtig een mesje vast in je penmesje en schroef het stevig vast. Het mesje mag niet wiebelen, dat geeft ongelukken.

6. Dan begin je met het snijden van de lijnen. Probeer even uit hoeveel druk je

moet zetten om het papier door te snijden zonder dat het mespuntje onder spanning staat. Snijd altijd van je af en zorg dat de hand die het papier op z'n plek houdt, niet in de weg van je snijbeweging ligt. De rechte lijntje snijd je uit door in een strakke beweging je hand van je af te bewegen. De onderbroken lijntje doe je stukje voor stukje. De slingerlijntje snijd je uit door het papier steeds een stukje te bewegen, dus niet het mes. De zig-zaglijntje snijd je streepje voor streepje in etappes uit. Verplaats steeds het papier óf je hele hand, maar niet je mesje! Je mesje ligt constant op dezelfde manier in je hand onder dezelfde hoek. ►

Step 1

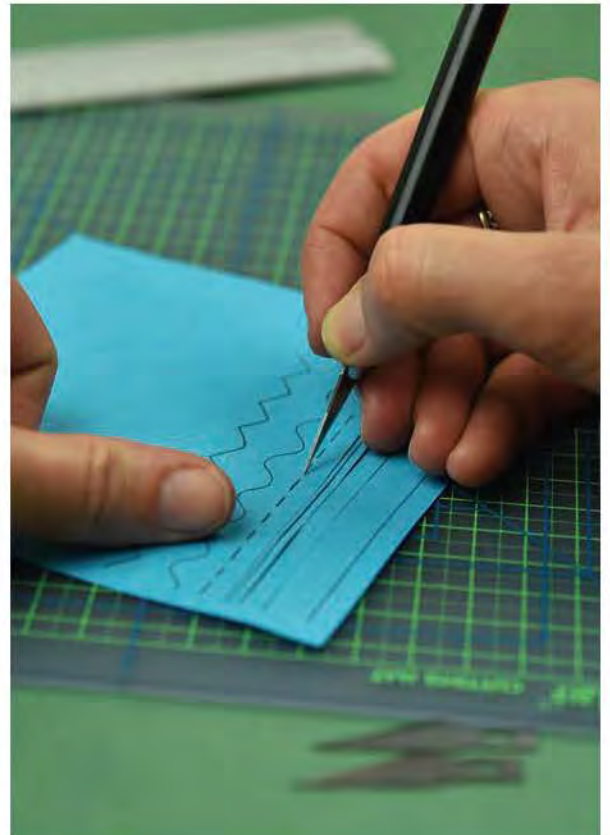
Step 3

Step 4

Step 5

Step 6

Stap 1

Stap 2

Stap 3

Bladwijzer

Voor dit project heb je nodig: een wit vel papier, een gekleurd vel papier (A5), een potlood, een gum, een stif, een penmesje en een snijmat. Als voorbeeld gebruik je een echt blad en je kunt ook het knipvel op blz. 117 gebruiken.

1. Leg het witte vel papier voor je. Teken de omtrek van het blad dat je wil gaan maken. Trek in het midden van het blad een lijn die de hoofdnerf* vormt en teken het stokje. Pak nu het blad erbij en teken de zijnerven na. Het hoeft niet exact hetzelfde te worden. Als ze maar dezelfde richting hebben en ongeveer evenveel afstand van elkaar, dan zit je goed. Hoe dichter je bij het puntje van het blad komt, des te schuiner lopen de nerven. De gekartelde bladrand maak je door op de plek waar de nerf de rand raakt scherpe tanden* te tekenen.

2. Markeer alle delen die je straks weg gaat snijden. Er zijn verschillende manieren om een BLADwijzer te maken, maar in dit geval halen we het bladmoes* weg en laten we de nerven en rand staan. Dat kan ook andersom, maar het resultaat daarvan is minder stevig. Zorg dat alles wat straks weg moet een kleurtje heeft, dan heb je houvast als je straks gaat snijden. Het witte vel is je voorbeeldvel.

3. En hop, daar gaan we! Pak het gekleurde vel en teken hier nog een keer

de omtrek van het uit te snijden blad op. Teken het stokje en de hoofdnerf in het midden. Pak het blad erbij en teken de zijnerven na. Teken op de plek waar de zijnerven de rand raken de gekartelde bladrand. Eventueel kun je hier ook het knipvel voor gebruiken.

4. Pak nu je penmesje en snijmat erbij. Controleer of het mespuntje scherp is (door op een kladblaadje proef te snijden) en draai de schroef goed aan. Het mesblad moet stevig vastzitten. ►

VOORBEREIDING

Voordat je kunt beginnen ga je eerst even naar buiten! Verzamel bladeren met een mooie bladnerf. Het maakt niet uit of het groene of verdorde bladeren zijn, het gaat om de bladnerf. Wanneer je geen blad voor handen hebt volstaan afbeeldingen van bladeren ook, bijvoorbeeld uit een gids of van internet.

Letters

Voor dit project heb je nodig: een goede spreuk, een mooie vorm, een potlood, een gum, een schetsblok of dummy, een vel dun papier – zoals rijstpapier of zijdevloei, een vel gekleurd papier (120 grs.) van formaat 15 x 21 cm (je kunt een A4'tje halveren), masking tape, een penmesje met reservemesjes, een snijmat en eventueel het knipvel op blz. 121.

VOORBEREIDING

Verzamel en bestudeer huis-tuin-en-keuken objecten met een mooie vorm. Plunder je groentela, duik in de duplobak, zet je gereedchapskist op de kop, en vind een interessant silhouet. Dit wordt de drager van je tekst. Bedenk zelf een leuke tekst of citeer een wijze spreuk uit *Sesamstraat*, dat is vaak leuker dan zo'n cliché quote of tegelwijsheid. Maak de tekst niet te lang de eerste keer.

1. Oefen in je schetsblok met het maken van schrijffletters. Teken lichtjes een paar rechte lijnen. Schrijf hierop je tekst in schrijffletters en breid deze letters uit met versieringen. Hoe meer krullen en slierten je maakt, hoe meer aanknopingspunten er zijn met de andere letters en je object. Maar je moet ook de leesbaarheid in de gaten houden. Het maakt niet uit of je moet gummen en opnieuw beginnen en gummen en opnieuw beginnen: dit is je schets, het is een zoektocht!

2. Verdik de getekende letters zodat je papercut straks steviger wordt. Maak alle verticale poten en buikjes van de letter nóg iets dikker en breid de krullen uit. Zorg ervoor dat alles uiteindelijk met elkaar verbonden is.

3. Trek nu je letterbeeld over. Leg eerst het midden van het dunne papiertje over

de tekening en zet het vast met maskingtape. Trek dan alle lijntjes met potlood over op het dunne papier. Haal het dunne papier los.

4. Teken op het dunne papier je gekozen object naast de letters, een beetje ertegenaan en door de slierten en krullen heen. Het radijsje heeft lekker veel steeltjes en kronkelblaadjes die het tot een herkenbaar en interessant silhouet maken. Maar je kunt net zo goed een garde, een reiger, een octopus of een stofschaar kiezen. Gebruik eventueel het knipvel. ►

Pop-up kaart

Voor dit project heb je nodig: een mooi breed silhouet, een dubbele kaart in A5 formaat (je kunt ook een stevig vel A4 papier rillen* en vouwen), een gevouwen dunner inlegvel in dezelfde kleur (hier komen de pop-up balkjes* in), een gekleurd vel in A4 formaat (voor je silhouet), een potlood, een gum, een penmesje, een snijmat, een schaar, lijm of een taperoller, een vouwbeen en een liniaal.

1. Ril* het inlegvel en vouw het dubbel. Dat doe je door eerst met de liniaal en het vouwbeen een streep te trekken, dan vouwt je papier mooier en makkelijker. Stop het inlegvel in de dubbele kaart en leg ze apart.

2. Teken je silhouet op de smalle kant van het gekleurde papier. Schets de vorm eventueel eerst een paar keer in je dummy.

3. Doe een nieuw mesblad in je penmesje. Zorg dat het goed vastzit.

4. Snijd de vorm uit het papier: begin met de gaten, de haartjes, de oksels en de kleine vormen. De lijn rondom is als laatste aan de beurt. Wacht even met je silhouet uit het restpapier* te halen!

5. Gum, terwijl het silhouet nog in het restpapier zit, voorzichtig alle potloodlijntjes weg.

6. Haal de papercut uit het papier.

7. Verwijder alle gumrestjes van het werkblad en haal het gevouwen inlegvel tevoorschijn. Leg je papercut tegen de vouwrand aan en kijk waar de onderkant van het silhouet de vouwrand raakt, zoals de pootjes van de teckel. Zet daar twee streepjes.

8. Leg de papercut in het midden van het vel. Het silhouet mag de buitenste rand van je papier niet raken. Meet de afstand tussen de onderkant van het silhouet en de vouwrand. Dit wordt de lengte van je pop-up balkjes*. ►

De boswandeling

Voor dit project heb je nodig: potlood, wit potlood, maskingtape, liniaal, gum, scalpel, reservemesjes, snijmat, breekmes, 1 cm breed balsahout (4 latjes van 1 meter), taperoller, 5 verschillende kleuren A4 papier en schetspapier of dummy.

VOORBEREIDING

Verzamel voorbeelden van bomen, struiken en takken, en kies het liefst silhouetten zodat je meteen weet hoe die eruit zien. Zoek ook plaatjes van de dieren die je door het bos wilt laten wandelen. Een bruine beer heeft een prettig silhouet door zijn mooie vacht, stevige achterwerk en dikke poten.

1. Schets op je dummy de boswandeling die je voor ogen hebt: teken eerst aan weerszijden van het papier bomen die met hun takken naar elkaar toe groeien. Teken tussen de bomen een paar wandelende dieren, groot en klein. Maak ook een bodem, bijvoorbeeld woekerend gras op een hobbelige lijn. En teken vervolgens zowel voor als achter de dieren zoveel bomen als je in je schets kwijt kunt zonder de dieren uit het oog te verliezen. Teken bomen zoals je in hoofdstuk 5 hebt gedaan: begin met de stam en teken van daaruit de takken als de gespreide vingers van een hand. Deel de takken steeds verder op in tweeën.

2. Verdeel vervolgens op vier losse schetsvellen de boswandeling: de voorgrond op vel 1, de dieren op vel 2 en op vel 3 en 4 een paar bomen. Maak de bomen op vel 3 en 4 wat dunner dan die op de voorgrond. Deze schetsen zijn niet definitief, het gaat om de volgorde en verdeling. Mocht je de smaak van papercutting te pakken hebben, voeg dan hier en daar details toe. Denk aan een vogel of paddenstoel. Het leuke aan een 3D papercut is dat je er grapjes in

kunt verstoppen, dan valt er straks veel te zien.

3. Haal je snijmat, breekmes en 5 vellen gekleurd papier tevoorschijn. Teken met behulp van je liniaal de maat af en snijd de vellen bij tot het formaat 27 x 19 centimeter.

4. Teken op elk gekleurd vel een lijn rondom op 1 centimeter van de rand. Dit is de rand die je papercut straks stevig houdt en waar je uiteindelijk balsahouten latjes op plakt voor verdikking. Geef de vellen een nummer: 1 is de voorgrond, 2 de wandelende dieren, 3 en 4 het bos en 5 is de achtergrond. Zorg dat zowel vel 3 als 5 licht van kleur is, dat zorgt optisch voor meer diepte in het eindresultaat en zorgt voor een dynamische kijkdoos. ►

.....

De kronkelende blaadjes van een puntgaaf radijsje, de slome wandelgang van een beer of de overdreven uitgerekte rug van een teckel. Wanneer je de wereld bekijkt met een papercutbril op, kom je erachter dat er heel veel bijzonders zit in alledaagse dingen. En maak je van deze bijzondere vormen prachtige papieren uitsnedes, als je maar weet hoe!

Voor jou is er *Het Papercutboek*. Dit handboek staat vol met duidelijke stap-voor-stap handleidingen, tips en trucs om de fijne kneepjes van het vak te leren, inzicht in originele projecten, heel veel inspiratie en overtreksjablonen om je op weg te helpen. Je leert hoe je kleine en grotere papercuts maakt, tekst uitsnijdt, pop-ups in elkaar zet en je bouwt een spectaculaire kijkdoos. En dat alles met een mesje, snijmat en héél veel papier!

.....

**KOS
MOS**

NUR 460
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen